

CONTACT

BLAD

9e Jaargang nr. 31

juni 1987

HISTORISCHE VERENIGING BARENDRECHT

2e Barendrechtseweg 181, 2991 GK Barendrecht
tel. 01806 - 18142

Tentoonstellingsruimte: Singel 32, tel. 16059

Open van dinsdag t/m zaterdag van 15.00 - 17.00 uur

+::+::+::+::+

Hr. G. van der Schoor - erevoorzitter

+::+::+::+::+

BESTUUR

Hr. M. Zoutendijk - waarnemend voorzitter
Oranjestraat 2a
tel. 14200

Mw. J.W.E. Kouw - secretaris
Singel 32
tel. 16059

Hr. C.J.A. Volgering - penningmeester
Jacoba Pompevliet 63
tel. 15768

Hr. P. van Bergeijk - lid
Ziedewijdsedijk 59
tel. 12252

Hr. W.M. Groenenboom - lid
Voordijk 267
tel. 12617

Mw. G. van Straaten-Kamper - lid
Stationsweg 2
tel. 14825

+::+::+::+::+

LEDENADMINISTRATIE

Hr. A.M. Overwater
Jaagpad 65
tel. 12152

+::+::+::+::+

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit het Contactblad is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

+::+::+::+::+

VAN DE REDACTIE

Tussen het verschijnen van het eerste en tweede Contactblad van 1987 hebben heel wat gebeurtenissen plaatsgevonden.

Allereerst was daar het aftreden van onze voorzitter tijdens de jaarvergadering op 24 maart j.l. In een min of meer persoonlijke "brief" richt de heer Van Herwerden zich tot onze oud- en erevoorzitter (blz. 2). Ook op blz. 5 wordt aan het erevoorzitterschap nog aandacht gewijd.

Dezelfde avond hield dokter Crezée zijn lezing over "Dorpsdokters in vroeger dagen". Mevrouw Eijkenaar geeft hiervan onder de titel "Met een huisarts de praktijk in anno 1900" een samenvatting. Blz. 7.

De informatiebordjes betreffende de dijkdoorbraken, die aan de burgemeester werden overhandigd ter gelegenheid van ons tienjarig bestaan, zijn inmiddels geplaatst. Hierover meer op blz. 6.

De heer K. Brinkman geeft op blz. 10 informatie over een vondst aan de Noldijk.

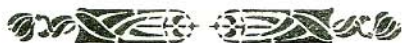
En dan onze eerste tentoonstelling in de kelder! Op blz. 11 wordt hierover een nabeschouwing gegeven.

In het begin van de vorige eeuw werd een Barendrechtse vrouw te Dordrecht veroordeeld tot de doodstraf aan de wurgpaal. Waarom leest U op blz. 14.

Op blz. 19 herinnert de heer Kleinjan nog eens aan de millioenenenerfenis van Maaïke Kleinjan.

We hadden graag de afscheidswaarden, die de heer Van der Schoor tot de Algemene Vergadering richtte op 24 maart j.l. in dit nummer opgenomen. Door omstandigheden is dat niet gelukt; maar in het septembernummer kunt U ze verwachten.

Ook de lezers, die informeerden naar het vervolg van de gegevens over Café Sport moeten nog even geduld hebben. De heer Van der Jagt heeft het momenteel te druk om de rest van het verhaal op papier te zetten. Misschien ook in het volgende nummer.

Beste Mijnheer Van der Schoor,

Een brief aan u, via ons Contactblad.

Een brief door mij aan u gericht, niet namens, maar wel als lid van de redactie. Zó is in onderling overleg afgesproken.

De inhoud draagt een andere toon, dan mijn epistel van 26 maart j.l., waarbij ik u gelukwenste met uw benoeming tot erevoorzitter van de vereniging.

Dat epistel was nodig omdat ik niet op de jaarvergadering aanwezig was. Niet aanwezig door "een crematie in familiekring" - bij het ouder worden een veelvuldiger voorkomende verplichting tot het tonen van deelneming - die die dag "op mijn tijd en inspanning beslag legde".

Enige tijd later vertelde u, dat ook u die dag bij een crematie aanwezig was geweest en óók op grotere afstand. Boven weergegeven kleine historie is tekenend voor het verschil tussen u en mij. Niet alleen tengevolge van uw iets jongere leeftijd - een verschil, dat hoe gering ook, blijft bestaan! -; neen het verschil in aanpak en in doorzettingsvermogen.

Doorzettingsvermogen. Menigmaal heb ik gedacht en als het zo te pas kwam ook gezegd: "Zonder mijnheer Van der Schoor was er nooit een historische vereniging op poten gezet, was er nooit in haar trefbaar prille bestaan zo'n beschutting geboden".

Ik denk dat het geheim van uw aanpak is, dat de aanval nog altijd de beste verdediging is. Niet omdat ik u dat ooit onder woorden heb horen brengen. O nee, tactisch te werk gaan is ook één van uw eigenschappen.

Tweemaal zijn wij behoorlijk boos op elkaar geweest. Zó iets zou u nooit nog weer eens in herinnering brengen. Ik wél; weer zo'n onderscheid tussen u en mij. Het speelde rondom de herdenking van "Vijfhonderd Jaar Binnenland". Maar die boosheid die, in elk geval van mijn kant, niet onder stoelen of banken werd gestoken - hoe zou het ook gekund hebben, er stond op dat moment geen stoel meer in de Dorpskerk - is weer voorbij gegaan. Géén zand er over, maar op een gegeven moment onder woorden gebracht en bijgezet in de scala van onze ontmoetingen.

Vervolgens zijn er tijdens die ontmoetingen in de loop

der jaren tussen de behandelde onderwerpen de vereniging betreffende dóór, die kleine plaagstoten geweest, die een gesprek kruiden. Een toevallige woordspeling of een aan "de tale Kanaäns" ontleend gezegde was daarvoor niet zelden gereede aanleiding.

Ik herinner mij in dit verband uw opmerking, dat een stuk grafzerk, bij de restauratie van de Dorpskerk overgebleven, nu dienend als opstapje bij de lezenaar, afkomstig is van het graf van de laatstbegraven moderne predikant alhier. Ik deel u bij deze mede, mijnheer Van der Schoor, dat als ik die opstap betreed, en dat is de laatste jaren nog wel eens het geval, mij op die steen bijzonder thuis voel!

Als u na het voorafgaande meent, dat ik mij buiten het gebied van de historie begeef, verneem ik dat zeker nog wel eens van u. En de plaatselijke historie is toch zeker het terrein waar u en ik, en vele anderen, elkander vinden.

Tot zover een brief met een vrij persoonlijke inslag. Een enkele keer kan er wel eens zo'n stukje kopij tussendoor.

Mijn bijdragen aan het Contactblad, in de loop der jaren, waren zeker niet het resultaat van diepgravende studie, maar ik heb mij wel steeds ingespannen om bronnen, mijn onderwerpen betreffend, te vermelden. Ook dit keer een bronvermelding, tevens slot van deze brief:

".... G. van der Schoor, oud-voorzitter maar nog steeds "actief lid van de Historische Vereniging "

(De Schakel, 21-5-1987, pag. 5, derde kolom van links, regel 26/24 v.o.)

Het ga u goed,

Van Herwerden,
lid Redactie Contactblad

BESTUURSMEEDEDELINGEN

Het eerste onderwerp in deze rubriek is niet zo zeer een mededeling, als wel een beroep (het zoveelste) op onze leden voor hulp bij een voorgenomen

INVENTARISATIE

Met een eventuele verhuizing in het verschiet heeft het bestuur overwogen of het niet nuttig en wenselijk zou zijn reeds nu onze bezittingen op een overzichtelijk kaartstelsel vast te leggen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen gebeuren voordat alles in kisten en dozen wordt gepakt. Ook na afloop van de nog komende tentoonstellingen zouden de spullen eerst op kaart gebracht kunnen worden voor ze worden opgeborgen.

Goed idee! zult U zeggen.

MAAR WIE GAAN DIT DOEN???

Het bestuur doet hierbij weer eens een beroep op vrijwilligers voor het uitvoeren van deze klus, want dat wordt het!

De bedoeling is om eerst bij andere musea in de omgeving eens poolshoogte te gaan nemen hoe zij dit hebben gedaan. In ons bezit zijn de "Handleiding voor de beschrijving van historische voorwerpen" en "Museumregistratie en ontsluiting van gegevens".

Aan de hand van deze richtlijnen én de ervaring van anderen moet het toch lukken onze bezittingen te registreren.

Wie helpt?

Graag Uw telefoontje naar ondergetekende.

J.W.E. Kouw,
tel. 16059

G. VAN DER SCHOOR - EREVOORZITTER

Tot en met het maartnummer van het Contactblad was op de binnenzijde van de omslag onder bestuur te lezen:

G. van der Schoor - voorzitter.

Vanaf dit nummer prijkt zijn naam echter boven het bestuur met de toevoeging: erevoorzitter.

Onze leden buiten Barendrecht, alsmede de leden, die De Schakel niet lezen en ook niet aanwezig waren op onze laatste ledenvergadering wisten misschien nog niets van dit erevoorzitterschap. Voor hen op deze plaats een korte samenvatting van punt 9 van de agenda: Bestuursverkiezing, nadat de heer Van der Schoor de voorzittershamer heeft overgedragen aan de heer M. Zoutendijk, die de komende twee jaar als waarnemend voorzitter zal optreden. Na deze twee jaar heeft de heer F. Meeuwissen toegezegd voorzitter van onze vereniging te worden.

De heer Zoutendijk memoreerde aan hetgeen de heer Van der Schoor voor de vereniging heeft gedaan, en naar men hoopt, nog zal doen. Het geschenk, een verrekijker, dat hem als dank wordt aangeboden, staat in geen verhouding tot al het werk dat hij in de afgelopen tien jaar voor de vereniging heeft verzet.

Aan de aanwezige leden wordt daarna gevraagd of zij akkoord gaan met het voorstel van het bestuur om de heer Van der Schoor als eerste erelid te benoemen. Een instemmend gemompel, waarboven uit zich echter twee stemmen verheffen, die niet akkoord gaan. De heren Kleinschmidt en Overwater stellen voor hem te benoemen tot erevoorzitter. Dit wordt door allen een nog beter idee gevonden en zo kreeg onze vereniging een erevoorzitter.

Een erevoorzitter, die het nu kalmer aan zal gaan doen! Maar waarop zeer zeker nog vaak een beroep zal worden gedaan, want:

HISTORISCHE VERENIGING = VAN DER SCHOOR
~~~~~

J.W.E. Kouw

NIEUWE LEDEN

De vereniging telde op 1 juni 1987 311 leden, dit is 5 minder dan in maart j.l. Deze teruggang is veroorzaakt door overlijden, opzeggen en het afvoeren van de ledenlijst, omdat vóór 1986 geen contributie was ontvangen.

19 maart 1987	: J. Groenenboom	Rotterdam
2 april	: B. Weidenaar	Barendrecht
30 "	: C.D. Schaap	"
"	: K.G.W. Grondsma	"

INFORMATIEBORDJES

Misschien hebben de fiets(t)ers onder U ze al gezien. De monumentenbordjes bij de plaatsen waar in 1928 en 1953 de dijk aan de Achterzeedijk is doorgebroken. Het bord dat de plaats aangeeft van de dijkdoorbraak in 1928 bevindt zich op het fietspad in het verlengde van de Carnisseweg en het andere van de dijkdoorbraak in 1953 op de weg tussen de twee parkeerplaatsen bij het trimparcours, rechts van de weg, komend vanaf de oude Barendrechtse brug.

Vorig jaar heeft het bestuur contact opgenomen met de ANWB, omdat deze organisatie ook elders in het land voor informatie bij monumenten zorgt.

Deze twee borden, die herinneren aan de dijkdoorbraken, wilden zij ook verzorgen en zoals U wellicht uit De Schakel hebt vernomen, werden zij 13 december 1986 ter gelegenheid van ons tienjarig bestaan aan de burgemeester overhandigd. Op 29 april j.l. zijn beide bordjes door Gemeentewerken geplaatst.

Binnenkort zal bij de steen in de muur van de Dorpskerk, die herinnert aan de overstroming in 1374, weer een nieuw bordje met tekst worden aangebracht. Het in begin november 1985 geplaatste bordje was namelijk na een jaar al verdwenen.

Misschien is het wel mogelijk meerdere van deze informatiebordjes aan te brengen bij monumenten in onze gemeente. In de komende tijd zal worden nagegaan bij welke objecten dit mogelijk is.
Wij houden U op de hoogte.

J.W.E. Kouw

MET EEN HUISARTS DE PRAKTIJK IN ANNO 1900

Dat was de titel van de lezing door dokter J.A. Crezée op de algemere ledenvergadering op 24 maart j.l.

Hij vertelde de aanwezige leden over het leven en werken van een huisarts met een dorpspraktijk, over dokter Govert Flohil, huisarts in Rijsoord van 1876 tot 1912. Een echte huisarts, hij bezocht de patiënten thuis, zag hoe ze leefden in de kleine huizen met hun grote gezinnen. Hij was de enige medicus tot wie men zich kon wenden bij ziekte of ongeluk. Specialisten waren er bijna niet en naar een ziekenhuis ging je niet, want daar stierf je aan wondkoorts. Het jaartal 1900 is geen willekeurige keus. De eeuwwisseling was ook een keerpunt in de geneeskunde.

De heer Crezée beschreef de verschillende huisartsen in onze omgeving: Jan van der Meulen, die in 1900 het huis van oud-burgemeester Van der Gijp van Barendregt kocht voor f 6 500,--; de deftige D.J. Kamberg uit Hendrik Ido Ambacht met de initialen D J K op de deuren van zijn koets geschilderd; dokter Ruys uit Heerjansdam met zijn uitgestrekte praktijk en J.M. Langeveld uit Ridderkerk, 's zomers rondrijdend in een panier, een licht open rijtuigje met één tweepersoons zitbank. De koetsier - Bastiaan de Haan - was achter de passagiers gezeten en mende vandaar af met lange leidsels het paard.

Maar om mee te gaan in de praktijk, vertelde de spreker, koos hij toch voor Govert Flohil. Hij liep naar zijn patiënten, zijn dokterstas in de ene en zijn wandelstok in de andere hand. De ene dag liep hij de Pruimendijk langs over Oostendam en langs de Achterambachtseweg terug, de andere dag ging hij richting Barendrecht. Spreekuren kende deze huisarts waarschijnlijk niet. Als men hem nodig had wachtte men hem op langs de route of men ging kijken of hij thuis was. Voor spoedboodschappen huurde hij een koetsje bij Jan de Zeeuw - "Jan de Post".

Cornelis Leenheer, een van zijn voorgangers, had het doktershuis aan de Straatweg laten bouwen op een stuk weiland, groot 7 460 m². Leenheer had dit land gekocht van zijn schoonvader, Paulus Adriaansz. Kranendonk voor de prijs van f 600,--.

In de tijd van Cornelis Leenheer (midden negentiende eeuw) waren de twee belangrijkste groepen van geneeskundebeoefenaars:

1. de genees-heel- en vroedmeesters;
2. de medicinae doctores.

De eersten kregen hun opleiding bij collega's en aan klinische scholen, de tweeden aan een universiteit.

De wetten van Thorbecke uit 1865 bepaalden, dat elke geneeskundige zijn opleiding aan een universiteit behoorde te krijgen. Het beroep van genees-, heel- en vroedmeester is toen langzaam uitgestorven.

Maar terug naar Govert Flohil. In ieder gezin werd bijna jaar op jaar een kind geboren en in de kleine, armoedige huisjes deed Govert Flohil zijn vaak moeilijke verlossingen. De zuigelingensterfte was echter geweldig hoog. Een voorbeeld: in 1856 werden in Ridderkerk en Rijsoord 148 personen begraven:

- 73 onder de 2 jaar (dus de helft);
- 19 van 2 tot 16 jaar;
- 56 ouder dan 16 jaar.

Dokter Flohil was een uitstekend verloskundige. In zijn tijd hadden de vrouwen vaak misvormde bekkens door En-

gelse ziekte. Men kende nog geen levertraan of vitamine AD. Hij had grote ervaring om met verlostangen de moeilijkste bevallingen tot een goed einde te brengen. Door collega's werd hij in zulke situaties wel te hulp geroepen. Zijn verlostangen zijn nog in het bezit van dokter Crezée.

Een bevalling kostte f 5,--. De gegoeden en vermogenden betaalden meer, dat kon oplopen tot f 30,--.

Flohil gaf niet veel om geld. Er was een grote tuin bij het huis: groenten en fruit waren er in overvloed. Hij kreeg vaak wat van de slacht van zijn patiënten. Op de Waaldijk woonden veel kleine vlassertjes, die vaak geen droog brood verdienden. Als hij hoorde, dat iemand een rekening niet kon betalen dan zei hij: "Breng in het najaar maar wat aardappelen". Op een vergadering met collega's zei Flohil eens: "Ik vreet de duurste aardappelen van Rijsoord".

Er waren weinig waardevolle medicamenten in 1900. Goede waren kinine voor koortsbestrijding en opium voor pijnbestrijding. Aspirine kwam in 1900.

De dokters van 1900 deden nog wel operaties thuis. Bij Pieter Labrijn in Heerjansdam deed dokter Ruys, samen met dokter Flohil en dokter Kamberg een prostaatoperatie op de keukentafel. Daarna heeft deze Labrijn nog elf jaar geleefd.

Dokter Flohil, zo vertelde de spreker, was een oprecht huisarts, die op eenvoudige wijze zijn werk goed deed. Hij was geliefd bij zijn patiënten. Op zijn graf in Ridderkerk staat een steen, waarop met eenvoudige woorden de hoogachting van zijn patiënten wordt vertolkt. Met de opmerking, dat de zorg voor de patiënt van Govert Flohil niet veel anders zal zijn geweest dan die van de tegenwoordige artsen met hun veel grotere kennis op ieder gebied, besloot dokter Crezée deze met dia's omlijste interessante avond.

G.M.H. Eijkenaar-van der Haak

VONDSTEN TE BARENDRECHT. HET PIJPAARDEN BEELDJE
VAN DE NOLDIJK*

Naar aanleiding van het artikel "Beeld en aardewerk - best aardig werk" (1) in de jubileumuitgave van onze vereniging, werd ik benaderd door de heer W. Hoogendijk, wonende aan de Noldijk 89.

Hij liet mij een fragment zien van een pijpaarden beeldje dat hij heeft gevonden onder de fundering van het pand dat hij destijds verbouwde en thans bewoond. Van het fragment, dat 52 mm hoog is, ontbreken het hoofd en de voeten. Het stelt voor een naakt jongentje, dat met beide handen een vogel voor de borst vasthoudt. Aan de hand van afbeeldingen van pijpaarden beeldjes en de betreffende catalogus van het Centraal Museum te Utrecht kon worden vastgesteld, dat het hier gaat om een verbeelding van het Christuskind, dat met beide handen een duif vasthoudt. De nrs. 3546 t/m 3562 uit deze catalogus zijn alle omschrijvingen van gelijksoortige beeldjes. De daarbij behorende datering is de tweede helft van de vijftiende eeuw, dus 1450 - 1500.

In het algemeen kan worden toegevoegd, dat vooral in vrouwenkloosters de verering van het kindje Jezus algemeen was. De duif is in dit verband een zogenaamd heiligenattribuut, een voorwerp dat is toegevoegd aan een door de kunst voorgesteld persoon, waardoor die persoon van anderen wordt onderscheiden en waaraan men hem dus kan herkennen. De duif als heiligenattribuut komt niet alleen voor bij het kindje Jezus, maar ook bij Gregorius de Grote, Joachim, Remigius en Thomas van Aquino. Vanaf Christus' doop in de Jordaan is de duif zinnebeeld van de Heilige Geest, en in ruimere betekenis, als zijnde vervuld van de Heilige Geest, voor heilige en gelovige zielen. De middeleeuwen brachten de duif als zinnebeeld van verschillende deugden: onschuld, deemoed, zachtmoedigheid, wijsheid en liefde.

*zie ook de afbeelding op de omslag.

Volgens overlevering was er op de plaats waar nu Noldijk 89 staat, reeds rond 1720 sprake van bewoning. De vondst van het beeldje zou er op kunnen duiden, dat ter plaatse als eeuwen eerder mensen hebben gewoond. En dat brengt mij op de vraag naar de ontwikkeling van de bewoning van de Noldijk. Wellicht dat iemand daarover wat kan melden. Ik ben benieuwd!

1. Kleine Barendrechtse Historiën (1987) blz. 57 t/m 72.

K. Brinkman
tel. 01857-2617

ORANJETENTONSTELLING

Onze eerste tentoonstelling in de kelder; en het is een succes geworden!!

Op Koninginnedag kwamen 164 nieuwsgierigen en tot 25 mei, de dag waarop we de schuifdeur sloten, was dit aantal gegroeid tot 212!!!

Veel bezoekers zagen hun gegeven voorwerpen weer terug. En dat is nu net de bedoeling van deze en volgende exposities. De gevers van toen en de belangstellenden van nu eindelijk te tonen wat we in de loop van tien jaar gekregen en verzameld hebben.

Een paar keer werd de vraag gesteld: zijn er geen foto's van de vroegere Oranjefeesten in Barendrecht?

Jammer genoeg bezitten wij die nog niet en eigenlijk

hadden we gehoopt, dat we zulke foto's nog zouden ontvangen. Want verscheidene bezoekers kwamen nog eens terug met iets voor onze Oranjeverzameling: speldjes, bus-sen, een glas, foto's, enz.

Daarom van hieruit een verzoek aan onze lezers. Mocht U in het bezit zijn van zulke foto's, mogen wij die van U lenen om ze te reproduceren.

Mochten we er voldoende ontvangen, dan zou het misschien mogelijk zijn om daaraan volgend jaar rond 30 april een aparte tentoonstelling te wijden.

Terug naar de tentoonstelling van nu. Overzichtelijk waren vanaf Willem de Zwijger de prenten en foto's opgehangen en de boeken en voorwerpen in de vitrines uitgestald.

Een mooi bordje van de herdenking honderd jaar onafhankelijkheid 1813-1913 in de kleuren zachtgroen en oranje was één van de pronkstukken naast de (soms foeillelijke) hedendaagse tegels van Juliana en Beatrix; maar ook deze laatste horen in een verzameling thuis.

Velen bladerden in de uitgestalde foto- en plakboeken.

Eveneens horen bij de Oranjefeesten de Oranjevereniging en de Fanfare. Van de laatste was een hoekje ingericht met o.a. het oude vaandel van de toenmalige Muziekvereniging "Concordia", opgericht 16 maart 1902.

Van de Oranjevereniging waren de cadeautjes, die in de loop der jaren aan de Barendrechtse jeugd waren uitgereikt, op een tafel uitgestald; nog wel niet compleet, Maar wie weet krijgen we nog aanvulling!

Na 30 april kregen we de pas ontvangen wimpel met de gekroonde 50 te leen, die met de vlag van de Oranjevereniging een plaats boven de tafel kreeg.

Wanneer U dit stukje onder ogen krijgt, wordt al hard gewerkt aan de volgende tentoonstelling: oude kleding. Of is die reeds klaar, als alles meezit. Dan heeft U de aankondiging in De Schakel kunnen lezen.

Eindelijk de kleding. Bij de aankondiging in oktober 1985 was de kelderruimte echter nog niet geschikt, dat daarin zonder meer een tentoonstelling kon plaatsvinden.

Dank zij een aantal vrijwilligers is dat nu dan eindelijk gelukt.

Van hieruit willen wij allen die hieraan hebben medegewerkt nogmaals hartelijk dankzeggen. Daar waren de werkers van het eerste uur, de heren J. Klunder en F. Zwaal, die zorgden dat U vanaf de straat makkelijk de kelder kunt bereiken. Dan kwamen achtereenvolgens de heren H. Wiltens voor het schilderwerk, A. Mulder en L. van der Jagt, die de twee vitrinekasten, het paneel en de afscheiding voor hun rekening namen, M.W. Vijfvinkel behandelde de vloer met een afdekkende laag tegen het stof en de verlichting werd aangebracht door W.J. van Suilichem en G. Vogel. Tenslotte werd het uithangbord gemaakt door de heer Mulder en geschilderd door de heer J. Meyers.

Heel wat bezoekers hebben intussen het uiteindelijke resultaat gezien; het bestuur hoopt dat nog velen zullen volgen.

Alleen hebben we nog een klein probleem, namelijk de bemanning van ons "museum" tijdens de openingsuren.

Mochten er onder U zijn, die deze taak eens voor een middag (twee uren) op zich willen nemen, dan kunt U zich in verbinding stellen met ondergetekende (tel. 16059).

J.W.E. Kouw

CRIMINELE ROLLEN

in cas Crimineel, contra,
Grietje Groeneweg, thans gevangene voor den Hoove en
Hooge vierschare van Zuid-Holland op het raadhuis der
Stad Dordrecht.

Alzo, Grietje Groeneweg, oud als zij zegd ruim 26 jaaren
geb. en woonende te West Barendrecht en zijnde naaijster
van beroep, voor den Hove en Hooge Vierschaare van Z.
Holland buiten boeijen en pijn en banden van ijzer en
alzo vrijwillig bekend en beleeden heeft, 't geen ook
verder is gebleeken

Dat de gevangene gedurende den tijd van drie jaaren als dienstmeijd gewoond hebbende te Rhoon, vandaar in het jaar 1799 is te huijs gekomen bij haare ouders, wonende te West Barendrecht, terwijl zij zich zwanger bevond, en mede bragt een fles met zogenaamd "Zevenboomenwater", welke zij gev^e. zou hebben om niet, alzo present gekreegen van zekere oude vrouw. Dat deeze fles doorde gev^e is geplaatst geworden in een schuur, des tijds staande agter het huijs van des gev^e vader, alwaar zij gev^e van tijd tot tijd van deeze drank gebruikte, ten einde alzo de vrugt waarvan zij zwanger ging afte zetten en om te brengen, terwijl haare moeder, Maria Leenheer, huisvrouw van Arie Groeneweg, de mede gev^e zowel van de zwangerheid van haar gev^e als van het gebruik van het voormelde afdrijvend in alzo vrugt vernielend middel onderrigt was, Ja, met wien de gev^e bepaald en afgesproken had, zo deeze middelen niet afdreven, en het kind egter levendig geboren wierd, om het zelve als dan bij de geboorte geheel onverzorgd te laten liggen tot het van

zelve zoude gestorven zijn. Dat de gev^e en haare moeder de meede gev^e, ten gevolge dit hun boosaardig voornemen niets verzorgd hadden om het kind bij de geboorte te kunnen ontfangen, min nog een of ander vroedvrouw ofte vroedmeester besproken om haar gev^e bij de bevalling te kunnen helpen en adsideeren, gelijk de gev^e dan ook om de streek van Allerheiligen in dezelve jaare 1799 op zekere ochtend omstreek de klokke van zeven uren in het agtervertrek van haare vader is in de kraam bevallen van een leevendig kind, zijnde een meisje, het welk door des gev^e moeder is genomen uit den waterpot, waarinne zij gev^e het gebaard hadde, en voorts nedergelegd op een zijkleedje, leggende op de koude roode steene vloer in het gemelde vertrek het welk nóg door een vuur nóg op eenige andere wijze verwarmd of warm gemaakt was. Dat het zelve eerstgeboorene kind alzo naakt en onverzorgd in de koude is blijven liggen en zij gev^e gezien heeft dat het zich beweegde en leefde hoezeer zij gev^e niet en weet of het al dan niet zoude geschreeuwd hebben terwijl des gev^e moeder uitdrukkelijk verklaarde het zelve kind te hebben hooren schreeuwen en alzo geluid geven. Dat na verloop van een half uur of daaromtrent het zelve kind in deeze akelige en verwaarloosde toestand is komen te overlijden terwijl niemand der gebuuren bij de verlossing of overlijden van dat kind zijn tegenwoordig geroepen of geweest en het lijkje door des gev^e moeder in een spanen doosje gedaan, daarna zoo door de gev^e als door haar moeder in de tuijn op de zijde van haars vaders huijs te West Barendrecht gelegen clandestien en in stilte begraven is, in welke tuijn op den 27e juni 1.1. een ten deele vergaane spaane doosje met het daarin zijnde cadavertje van een compleet voldragen kind is opgedolve geworden.

Dat de gev^e even na Allerheiligen van de afgelopen jaare 1802 van Rotterdam, alwaar zij als meid diende, andermaal ten huize van haare ouders te West Barendrecht is terug gekomen en zich bezwangerd voelende, wederom deze vrugt af te drijven en alzo om te brengen middelen gebruikt heeft, de welke bestonden in drie doosjes pillen welke zij gev^e op aanraaden van zeeker vrouwsperzoon zoude gekogt hebben en waarvan zij gev^e ieder uur vijf pillen gebruikte en voor elk doosje betaalt heeft de zomma van 4 Hollandsche guldens.

Dat de gev^e aangezien deeze haare vrugt vernielende pogingen des nagts tusschen Vrijdag en Zaterdag van den 27e en 28 Meij 1.1. is in de kraam gekomen van een voldragen zoon, welk kind den gev^e bij de geboorte in de waterpot waarop zij was gezeeten was gedrukt heeft ten einde het zelve kind alzo ingeval het leefde zoude omkomen, terwijl zij gev^e niet zoude geweeten hebben of zij dachten dat het bij de geboorte geleefd zou hebben, hoezeer zij in en gedurende haare zwangerheid het leeven van het zelve kind bespeurd heeft.

Dat op den 1e junij 1.1. door Commissarissen van deeze Hove en Hooge vierschare ten huize van de ouders van de gev^e is gevonden een dood kind, zijnde een zoontje, leggende in een spaanen doosje, welke gevonden in een agtervertrek en aldaar is aangewezen door de moeder van de gev^e, zijnde het kind naar uiterlijke schijn voldragen terwijl de gev^e bij dezelve verlossing eenig en alleen door haar moeder geholpen is, en nóg vroedvrouw nóg ook de gebuuren daarbij zijn geroepen, min nog tegenswoordig geweest en de gev^e met haare moeder voornemens was ook dit kind stil in de tuin te begraven.

Dat den gev^e bij haar eerste zwanger zijn, op aanraaden van voormelde oude vrouw, en in het tweede geval op inductie* van het voorn. vrouwspersoon heeft beraadslaagt en overlegd, immers dat haare moeder, de mede gev^e het geweeten en daarvan berustheid gedragen heeft: om deeze vrugt door afdrijvende middelen van kant en uit de waereld te helpen en ook waarlijk en inderdaad dezelve middelen gebruikt heeft en dat dit dan ook de reeden zij dat de gev^e zich zoo veel moogelijk voor het oog der menschen verscholen en weggehouden en nimmer vroedvrouw of vroedmeester bij de verlossingen ter haarer hulpe besproken hadt, terwijl en zoo bij de gev^e als bij haare moeder steeds hoop opdeed dat het kind of kinderen, wa waarvan zij zwanger ging dood ter waereld zoude komen en anderzins tusschen hen afgesproken was om het kind of kinderen, zoo er leeven in zijn mogt maar te laten liggen op hoop van alzo te zullen sterven. Dat het gevolg van dit afschuwelijk voorneemen geweest zij, dat bij de verlossing geene buuren geroepen en volgens de gewoonte ten plattelande geadsisteerd hebben, en zij, gev^e ook aan niemand hoe ook genaamd eenige de minste Communicatie gegeven heeft, hebbende haare zuster wel

*aanraden

van de verlossing maar niet van het misdadig mishandelen der kinderen geweeten, terwijl haare vader zo wel van een als ander ten eene maal onbewust zoude geweest zijn. Dat de gev^e na afloop deezer proceduure en wel op de 29e Nov. 1.1. op haar verzoek voor deeze Hove en Hoge Vierschare heeft binnen gestaan en is verscheenen wanneer zij heeft te kennen gegeven dat zij wel beleeden heeft haar eerste kind van koude op een zijl te hebben doen verstijven, dan dat zulks niet waar zijn zoude, als zijnde dat kind dood ter waereld gekomen en dat het haar voorneeme geweest waare om te huis te blijven ten einde aldaar van haar laatste kind te kraamen, dog dat dit ook onwaar is, wijl zij van oogmerk geweest was te Rotterdam te verlossen. Dat hoezeer het naar den aard des rechts en naar de gronde van onze Vaderlandsche practijck uitgemaakt zij dat gev^e zoo men opzigtelijk het geperpetreerde Crime eenige defensie heeft, en zoude verneemen te moeten allegeeren dezelve mag proponeeren zelfs na het sluiten van het proces en voordat het vonnis werd ten executie gesteld, het egter volgens dienzelfde reegel waar is, dat in zodanig een geval een gev^e moet voorstellen eene defensie en dat deeze defensie bij den rechter gefundeerd en boven alle columnie gesteld werd, blijkens articul 46 van de stijl van procederen in crimineele zaken. Dat de gev^e betrekkelijk deeze haare nadere opgaave geene defensie proponeerd, maar enkel en zonder allegatie van eenige motive herroept eene confessie door haar opzigtelijk haar eerste kind en het ombrengen van dien gedaan, is uit de voordracht zelve in het oog lopende, terwijl deeze eenvoudige herroeping niets anders is dan hetgeen de gev^e bij het begin haarer verhooren steeds heeft voorgewend. En wel bepaaldelijk bij het 3e verhoor op de 3e Julij 1.1. voorgewend en opgegeven. Dat de gev^e op den 5e Julij 1.1. wanneer haare moeder, de mede gev^e, hier insgelijks waren gedetineerd, deeze haars vorige bekentenis heeft herroepen en niet simpeljk maar met opgaave van een aantal waare en allenzins plausibele reeden heeft erkend, dat dit haar kind leevendig gebooren, op de grond circa een half uur of daaromtrent heeft blijven leven tot dat het in dien staat aldaar door kommer en verzuim gestorven is terwijl zij gev^e deeze haare confessie naderhand en wel inzonderheid op den 13e Julij mitsgaders in bij zijn en bij confrontatie met gemelde haare moeder, de meede gev^e, heeft blijven vol-

houden, en de reedenen van wetenschap daarbij voorkomende alzints evident doen zien.

En nademaal uit al het zelve blijkt dat de gev^e niet alleen een onkuijsch leeven heeft geleijd, maar in zonderheid gedurende haare zwanger zijn gepoogd heeft haare kinderen af te drijven en alzo te vermoorden. Dat de gev^e ter zaake voornoemd, zal werden gebragt ter plaatse, alwaar men voor deeze Hove en Hoge Vierschare gewoon is executie van crimineele Justitie te doen, dat dezelve aldaar anderen ten afschrik en exempel aan een paal zal worden geworgt, zo dat er de door na volgd of te dat de gev^e zodanig zwaarder of anders zal werden gestraft als mannen van deeze Hove en Hoge Vierschare naar maate van het gewicht en de afschuwelijkheid den door de gev^e gepleegde delicten in alle goede en oprechte justitie in-gevolge 's lands wetten zullen vinden en oordeelen te behooren.

Rechtdoende in naam v.h. Bataafsche Volk zal gev^e wegens moord in het openbaar ter afschriking aan een daartoe op te richten paal worden gewurgt dat de dood er op volgd.

Aldus, de 2e December, 1803

Du Bois / President

HET RAADSEL ROND MAAIKE KLEINJAN

In 1935 verspreidde het toenmalige persbureau Reuter de volgende oproep over de gehele wereld: "Waar wonen alle Kleinjans".

Ook in de Nederlandse pers verschenen hierover artikelen met grote koppen Wat was het geval?

In de staat Iowa (U.S.A.) zou op hoge leeftijd en ongehuwd een zekere Maaïke Kleinjan zijn overleden, die vermoedelijk zonder testament miljoenen dollars had nagelaten.

Nu waren zowel in Nederland als in Amerika nogal wat families met de naam Kleinjan, die best een aantal dollars konden gebruiken en dus wel eens wilden (laten) onderzoeken of ze ook tot de erfgenamen behoorden.

Er werd wat afgereisd, geschreven, onderzocht en beraadslaagd! Men kwam terecht bij Jan Kleinjan, geboren te 's-Gravendeel, tweemaal gehuwd met respectievelijk Petronella Joppen en Lena Louter. Uit het laatste huwelijk werden dertien kinderen geboren, waarvan het twaalfde een zekere Cornelis was, geboren in Carnisse op 15 april 1794. Deze Cornelis werd (en wordt blijkbaar nog steeds) gehouden voor de vader van de steenrijke Maaïke. Zijn geboortedatum is juist. Eveneens klopt, dat hij trouwde in West-Barendrecht met Pleuntje van der Jagt op 22 december 1827. Vervolgens werd (en wordt) aangenomen, dat dit echtpaar omstreeks 1830 naar Amerika emigreerde en dat daar in Paterson (New Jersey) op 11 juli 1839 hun dochter (de bewuste) Maaïke werd geboren.

Mijn onderzoek heeft echter uitgewezen, dat dit laatste naar het rijk der fabelen moet worden verwezen. Hierna volgen de juiste gegevens, die ik vond in Barendrecht, Rhoon en IJsselmonde.

Cornelis Kleinjan en Pleuntje van der Jagt zijn niet emigreerd en hebben zelfs het eiland IJsselmonde nooit verlaten. Zij stierven kinderloos. Na hun huwelijk woonden zij tot 1 mei 1839 in Carnisse als arbeider en arbeidster. Bij de volkstelling in november 1839 woonden zij in wijk D huis 117 (Essendijk) in Rhoon.

Bij de volkstelling van 1849 wonen zij nog steeds in Rhoon met een aangenomen dochttertje, Teuntje de Vries, zeven jaar, geboren in Maasdam. Op 12 oktober 1854 ver-

huist het echtpaar met Teuntje de Vries naar IJsselmonde. Hier overlijdt Cornelis op 1 december 1862, 68 jaar oud. Zijn vrouw Pleuntje overlijdt, eveneens in IJsselmonde, op 7 december 1869. Zij was toen zeventig jaar en had als beroep melkverkoopster.

Wie indertijd Cornelis en zijn vrouw heeft laten emigreren en waar men het vandaan heeft is mij niet bekend. Het is eigenlijk niet belangrijk meer.

Wat wel van belang is, is dat Reuter (een gerenomeerd persbureau) dat bericht toch niet verzonnen zal hebben. Mochten er families zijn die nog kranteknipsels e.d. over deze erfenis hebben, dan moeten zij deze vooral niet weggooien of verbranden. Ik houd me graag aanbevelen voor een fotokopie daarvan, al was het alleen maar uit curiositeit.

L. Kleinjan

Tel. 01880-25549

KOPIJ VOOR HET SEPTEMBERNUMMER

1987 S.V.P. INLEVEREN VOOR

15 AUGUSTUS 1987

REDACTIE

Mw. G.M.H. Eijkenaar-van der Haak
Wilhelminastraat 19
tel. 12110

Mw. J.W.E. Kouw
Singel 32
tel. 16059

Illustraties: Mw. H.A. Plomp-Monshouwer
Develsluis 6
Heerjansdam
tel. 01857 - 1923

Hr. J.M.J. Tieman
Vlietweg 12
tel. 14103

Hr. H. van Herwerden
1e Barendrechtseweg 136
tel. 12789

+::+::+::+::+

CONTRIBUTIE

Minimaal f 13,50 per jaar. Het beschikbaar stellen van
een extra bijdrage wordt zeer op prijs gesteld.
Overmaken van de contributie kan geschieden op giro-
nummer

25 30 926 t.n.v. de Historische Vereniging Barendrecht.

+::+::+::+::+

WERKGROEP BODEMONDERZOEK

Contactpersoon: Mw. H.A. Plomp-Monshouwer
Develsluis 6
Heerjansdam
tel. 01857 - 1923

WERKGROEP GENEALOGIE

Contactpersoon: Hr. A.M. Overwater
Jaagpad 65
Barendrecht
tel. 01806 - 12152

WERKGROEP FILMARCHIEF J. SCHOP

Contactpersoon: Hr. H. Oldenhof
Rietgors 7
Barendrecht
tel. 01806 - 19273

WERKGROEP BARENDRECHT VAN VROEGER OP ANSICHT EN FOTO

Contactpersoon: Hr. G. van der Schoor
Rijnstraat 17
Barendrecht
tel. 01806 - 13200

WERKGROEP HISTORISCH BOERDERIJ ONDERZOEK

Contactpersoon: Hr. A.G.W. Wesdorp
de Zeeg 25
Barendrecht
tel. 01806 - 13872

WERKGROEP TENTOONSTELLINGEN

Contactpersoon: Mw. J.W.E. Kouw
Singel 32
Barendrecht
tel. 01806 - 16059

++++++